

بررسی عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری در تصویب پروژه‌های عمرانی

محمدامین ضیاءالملکی^۱

دانشگاه علم و صنعت ایران / دانشکده عمران، (mohammadamin_ziaolmolki@yahoo.com)

چکیده

پروژه‌های عمرانی زیربنای اقتصادی هر کشوری به حساب می‌آیند. با توجه به میزان اهمیت این پروژه‌ها، هرساله بخش زیادی از درآمدهای کشور صرف این پروژه‌ها می‌گردد. پروژه‌های عمرانی با توجه به ماهیتی که دارند، در تمامی مراحل خود، تحت تأثیر عوامل زیادی قرار دارند. در هنگام تصویب یک پروژه عمرانی باید به بسیاری از نکات که در صورت عدم توجه مشکلات زیادی را به دنبال دارند، توجه کرد. تصمیم‌گیری در مورد تأثیر هر کدام از این عوامل یکی از اولویت‌های سیاسی و اقتصادی هر کشوری محسوب می‌شود. در این پژوهش به بررسی عوامل تأثیرگذار بر فرآیند تصمیم‌گیری طی تصویب این پروژه‌ها پرداخته شد. جامعه آماری تحقیق متشکل از کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس، مدیران و کارشناسان فعلی و سابق سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی (معاونت راهبردی رئیس‌جمهور) و نیز برخی از نمایندگان مجلس، مدیران شرکت‌های بزرگ دولتی، مدیران عامل بانک‌ها، استانداران و فرمانداران بود. تعداد پرسش‌نامه توزیع گردید که در نهایت ۵۰ پرسش‌نامه به صورت کامل پاسخ داده شد. پس از بررسی نتایج به کمک آزمون تی-استیودنت، تأثیرگذارترین فاکتورها از بین فاکتورهای موجود انتخاب شد. این فاکتورها به ترتیب اهمیت پروژه‌های نیمه‌کاره، اجتناب از بخشی‌نگری، آمایش سرزمین، افزایش بهره‌وری، ظرفیت‌های کشور، گزارشات توجیهی و توازن بین بودجه و طرح بود.

واژه‌های کلیدی

پروژه‌های عمرانی، تصمیم‌گیری، تصویب، آزمون تی-استیودنت.

مقدمه

طرح‌های عمرانی در حکم نبض اقتصاد جامعه هستند. این طرح‌ها در دهه‌های اخیر حساسیت ویژه‌ای یافته‌اند. به اعتبار این طرح‌ها، سرمایه‌گذاری‌های دولتی محقق و به همراه سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی رشد اقتصادی را موجب می‌شوند. در تمامی مدل‌های توسعه، دولت مسئول تأمین و عرضه خدمات زیربنایی است. زیربنای پروژه‌هایی با مقیاس بزرگ هستند که اقتصاد بازار بدون وجود آن شکل نمی‌گیرد [۱]. فعالیت‌های مربوط به طرح‌های عمرانی کشور، عمدتاً پس از شکل‌گیری برنامه‌های توسعه اقتصادی-اجتماعی دنبال و از محل درآمدهای عمومی مربوط به بودجه دولت تأمین

می‌شوند. از این رو موفقیت طرح‌های مزبور به معیار برجسته‌ای در سنجش و قضاوت در عملکرد دولت‌ها تبدیل می‌شود [۲]. مدیریت پروژه‌های عمرانی با توجه به میزان اهمیتی که این پروژه‌ها در سیاست‌های سرمایه‌گذاری و اقتصادی کشور دارند، از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. تصویب، اتمام به‌موقع و پیش‌بینی هزینه‌های هر پروژه، از جمله معیارهای اصلی موفقیت آن پروژه به حساب می‌آید [۳]. سیاست‌های کلان اقتصادی برای درازمدت و در قالب اهداف کلی مشخص می‌شود. برنامه‌های میان‌مدت و کوتاه‌مدت در چهارچوب برنامه درازمدت و چشم‌انداز و در قالب اهداف مرحله‌ای و طرح‌های عمرانی پیش‌بینی می‌گردد. در هر یک از مراحل برنامه‌ریزی‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت و نیز در مراحل مطالعات توجیهی، فنی، اقتصادی و اجتماعی، در سطح ملی (سازمان برنامه، وزارتخانه و مجلس) و در سطح استانی (شورای برنامه‌ریزی استان و شهرستان) عواملی در تهیه و تصویب طرح‌ها و پروژه‌ها، مؤثر و تعیین‌کننده هستند [۴].

از جمله تحقیقاتی که در زمینه عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری در طول فرآیندهای مربوط به پروژه‌های عمرانی صورت گرفته، می‌توان به چند مورد زیر اشاره کرد:

بری^۱ و همکاران (۲۰۱۰) به ارزیابی مدل تصمیم‌گیری برای تصویب پروژه‌های عمرانی پرداختند. به این منظور از روش تصمیم‌گیری چندمعیاره استفاده کردند. معیارهایی چون هزینه‌های پروژه، ارتباط استراتژیک، ارتباط با حامیان پروژه، طرح توسعه‌ای پروژه و مزایای پروژه به‌عنوان معیارهای مؤثر در تصویب یک پروژه عمرانی معرفی شدند. در آخر، پس از وزن‌دهی به هر کدام از معیارها، مدل تصمیم‌گیری ارائه شد [۵].

عبدالهیان و همکاران (۱۳۹۵) به اولویت‌بندی عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با اجرای پروژه‌های عمرانی به روش میانگین وزنی ساده پرداختند. از جمله عوامل تأثیرگذار بر روند تصمیم‌گیری در طول اجرای این پروژه، به مواردی چون عوامل مدیریتی، قوانین و مقررات، شرایط اجرا، عوامل سیاسی اجتماعی و فرهنگی، شرایط و محدودیت‌های مربوط به منابع اشاره شد. از یافته‌های پژوهش این نتیجه حاصل شد که قوانین و مقررات با میانگین حدوداً ۴۰ درصد، مؤثرترین عامل در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با پروژه‌های عمرانی بود [۶].

^۱ - Barry